

नेपालमा सर्वाधिक बिक्री हुने राष्ट्रिय दैनिक

ekantipur.com

वर्ष ३२ अंक २७९ काठमाडौं

१६ मंसिर २०८१ आइतबार मार्ग कृष्णपक्ष औंशी

नेपाल संवत् ११४५

राष्ट्रिय संस्करण

KANTIPUR, Nepali National Daily, Sunday, December 1, 2024

पृष्ठ १०

१० रूपैयाँ

एनपीएलको भव्य आरम्भ

प्रतियोगिताले नेपाली क्रिकेटलाई उद्योगको स्वरूप दिने विश्वास

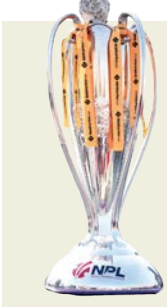
तस्बिर : अंगद ढकाल / कान्तिपुर

त्रिवि क्रिकेट मैदानमा शनिबार भएको नेपाल प्रिमियर लिग (एनपीएल) को उद्घाटन खेलमा दर्शक ।

हिमेश (काठमाडौं)

कीर्तिपुरस्थित त्रिवि क्रिकेट मैदानमा शनिबारदेखि बहुप्रतीक्षित नेपाल प्रिमियर लिग (एनपीएल) सुरु भएको छ । उद्घाटन खेलमा प्रतिस्पर्धी थिए, जनकपुर बोल्ट्स र विराटनगर किंग्स । जनकपुरले विराटनगरलाई ८ विकेटले हराएर एनपीएलमा सुखद सुरुआत लिएको छ ।

दुवै टिमबाट उच्च स्कोर गर्ने ब्याटर विदेशी खेलाडी रहे । श्रीलंकामा जन्मेका अमेरिकी खेलाडी लाहिरू मिलान्थाले ७५ रनको योगदान गरेपछि १ सय २८ रनको लक्ष्य जनकपुरले सहजै पूरा गरेको थियो । त्यसअघि न्युजिल्यान्डका मार्टिन गण्टिलको ५५ रनको सहयोगमा विराटनगरले १ सय २७ रन बनाएको थियो ।

कुल पुरस्कार राशि

२ करोड ११ लाख रुपैयाँ

विजेता

१ करोड ११ लाख

तेस्रो

३० लाख

उपविजेता

५० लाख

चौथो

२० लाख

एनपीएलको उद्घाटन खेल हुँदै गर्दा धेरै सम्भनलायक र केही विर्सनलायक घटना भए । खेल सुरु हुनु तीन घण्टाभन्दा अघि नै दर्शक आउन सुरु भइसकेको थियो । तर, ती सबै समर्थक उत्तिकै भाग्यमानी रहेनन् । टिकट

काटेकाहरू नै दर्शकदीर्घासम्म पुग्न सकेनन् । उल्टै केही समर्थक प्रहरीको लाठीचार्जबाट घाइतेसमेत भए । ठूलो खेलको अवसरमा नेपालमा जहिल्यै सुरक्षा व्यवस्था फितलो हुने गर्छ । जनकपुर र

विराटनगरबीचको खेलमा पनि स्थिति लगभग यस्तै रहयो । दर्शकदीर्घासम्म पुग्न नसकेकालाई पूरा खेल अवधिमा शृंखलाबद्ध रूपमा लखेट्ने काममा प्रहरी खटिरहनुपरेको थियो । यो घटनाले फेरि एउटा तथ्य सिद्ध भएको छ, नेपाली क्रिकेट लोकप्रियता र विस्तारको आधारमा असाध्यै अगाडि बढ्न खोजिरहेको छ । तर, हामीसँग त्यसलाई सुहाउँदो न मौलिक पूर्वाधार रहेछ, न त व्यवस्थापन ।

यी सबै विर्सनलायक घटनाबाहेक प्रतियोगिताको चर्चाले त्यो बिन्दु छोएको छ, जसले भन्छ- एनपीएलले नेपाली क्रिकेटलाई उद्योगको स्वरूप दिन सक्छ । यसले अन्ततः क्रिकेटलाई मात्र होइन, अन्य धेरै क्षेत्रमा सहयोग पुर्‍याउन सक्षम बन्ने सकेत दिन्छ । **बाँकी पृष्ठ ९**

प्रधानमन्त्रीको चीन भ्रमणको तयारी अन्तिम चरणमा

चीनबाट फर्केपछि परराष्ट्रमन्त्री राणाले भनिन्- 'बीआरआई दुवै देशको सहमतिमै अघि बढ्छ'

कुलचन्द्र ढ्यौपाने
जगदीश्वर पाण्डे (काठमाडौं)

प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको सोमबारबाट हुने चारदिने औपचारिक चीन भ्रमणको तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको छ । भ्रमण तयारीकै क्रममा चीन प्रस्थान गरेकी परराष्ट्रमन्त्री आरजु राणा देउवा चिनियाँ समकक्षी वाङ यीसँग भेटवार्ता गरेर शनिबार स्वदेश फर्किसकेकी छन् । सबैभन्दा पेंचलो बन्दै आएको बीआरआईसम्बन्धी दस्तावेजमा सत्तारूढ कांग्रेस र एमालेले शुक्रबार नै सहमति जुटाइसकेका छन् ।

प्रधानमन्त्री ओली र परराष्ट्रमन्त्री राणाले शनिबार साँझ राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेललाई भेटेर चीन भ्रमणको तयारीबारे जानकारी गराएका छन् । 'प्रधानमन्त्रीज्यूले आसन्न चीन भ्रमणका विषयमा र परराष्ट्रमन्त्रीज्यूले आफ्नो चीन भ्रमणबारे राष्ट्रपतिलाई जानकारी दिनुभयो,' राष्ट्रपतिको प्रेस सल्लाहकार किरण पोखरेलले भने । राष्ट्रपति पौडेलले प्रधानमन्त्री ओलीलाई चीन भ्रमणको शुभकामना दिएका छन् । प्रधानमन्त्री ओलीको चीन भ्रमणलाई विहीवारको मन्त्रिपरिषद् बैठकले स्वीकृत गरिसकेको छ ।

चीन भ्रमणका क्रममा सम्मौता गर्ने तयारी गरिएको बीआरआईसम्बन्धी दस्तावेजमा सत्तारूढ कांग्रेस र एमालेबीच सहमति जुटाएर मस्यौदा बनाउने कार्यदललाई प्रधानमन्त्री ओली र कांग्रेस सभापति शेरबहादुर देउवाले धन्यवाद दिएका छन् । कार्यदलका तीन

राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेललाई चीन भ्रमण तयारीबारे जानकारी गराउँदै प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओली र परराष्ट्रमन्त्री आरजु राणा देउवा ।

सदस्य र एक प्राविधिक सदस्यलाई शनिबार बालुवाटारमा बोलाएर सहमतिमा दस्तावेजको मस्यौदा तयार पार्ने महत्त्वपूर्ण जिम्मेवारी पूरा गरेको भन्दै ओली र देउवाले धन्यवाद दिएका हुन् । ओली र देउवासँगको भेटमा कार्यदलका तर्फबाट कांग्रेसका सल्लाहकार किरण पोखरेलले भने विस्तृत जानकारी गराएका थिए ।

चीनले प्रस्ताव गरेको बीआरआई कार्यान्वयनसम्बन्धी दस्तावेजमा सत्तारूढ दलहरूमा फरक-फरक मत देखिएपछि, सहमति जुटाउन तीन सदस्यीय कार्यदल बनाइएको थियो । कार्यदलमा एमालेका तर्फबाट प्रधानमन्त्रीका मुख्य सल्लाहकार विष्णु रिमाल र आर्थिक तथा विकास सल्लाहकार युवराज खतिवडा तथा कांग्रेसका तर्फबाट महामन्त्री गगन थापा थिए । प्राविधिक सहयोगीका

रूपमा अन्तर्राष्ट्रिय कानुनी मामिलाका जानकार सेमन्त दाहाल संलग्न थिए । कार्यदलले प्रस्तावित 'बीआरआई कार्यान्वयन योजना' को सट्टा 'बीआरआई सहकार्य फ्रेमवर्क' शीर्षक राखेर सम्मौता गर्ने गरी सहमति जुटाएको थियो । दस्तावेजको अन्तर्वस्तुमा पनि संशोधन गरेर कार्यदलले मस्यौदा तयार गरेको थियो । ओली र देउवाले धन्यवाद ज्ञापनका लागि बोलाएको बैठकमा एमालेका वरिष्ठ उपाध्यक्ष ईश्वर पोखरेल, उपप्रधान तथा अर्थमन्त्री विष्णु पौडेल पनि सहभागी थिए । कांग्रेसका तर्फबाट गृहमन्त्री रमेश लेखक, उपसभापति पूर्णबहादुर खड्का र नेता कृष्णप्रसाद सिटौला उपस्थित थिए । शुक्रबार तयार गरिएको दस्तावेजको मस्यौदा नेपाल सरकारले चीन सरकारलाई पठाइसकेको छ । **बाँकी पृष्ठ ९**

स्थानीय तह उपनिर्वाचन आज

निर्धक्क भएर मतदान गर्न निर्वाचन आयोगको आह्वान

राजेश मिश्र (काठमाडौं)

जनप्रतिनिधिको मृत्यु वा राजीनामाका कारण रिक्त बनेका स्थानीय तहका पदमा आइतबार उपनिर्वाचन हुँदै छ । नगरपालिका प्रमुख १, उपप्रमुख १, गाउँपालिका अध्यक्ष २, उपाध्यक्ष ४ तथा वडाअध्यक्ष ३३ गरी ४१ पदका लागि उपनिर्वाचन गरिएको हो ।

निर्वाचन आयोगका अनुसार उपनिर्वाचनमा २० राजनीतिक दलका र स्वतन्त्रसमेत गरेर ३ सय ७६ जना उम्मेदवार छन् । उपनिर्वाचन हुने स्थानीय तहमा २ लाख २६ हजार ७ सय ९९ मतदाता छन् । १ सय ६२ मतदानस्थलमा २ सय ९३ मतदान केन्द्र बनाइएको छ । मतदानका लागि आइतबार बिहान ७ बजेदेखि साँझ ५ बजेसम्म समय तोकिएको छ । मत हाल मतदाता परिचयपत्र लिएर मतदान केन्द्रमा पुग्नुपर्नेछ । मतदाता परिचयपत्र नरहे परिचय खुले नागरिकता, राष्ट्रिय परिचयपत्र, सवारी चालक परिचयपत्र, राहदानी वा स्थायी लेखा नम्बर भएको परिचयपत्रका आधारमा मतदान गर्न मिल्ने आयोगले जनाएको छ ।

उपनिर्वाचनका लागि सबै तयारी पूरा भएको आयोगले जनाएको छ । मतदानको पूर्वसन्ध्यामा प्रेस विज्ञापित जारी गरेर आयोगले उपनिर्वाचन हुने क्षेत्रका मतदातालाई आफ्नो नाम रहेको मतदान केन्द्रमा उपस्थित भएर निर्धक्कसाथ मतदान गर्न आह्वान गरेको छ । यस पटक मतदानको दिन सवारीसाधन सञ्चालनमा रोक भने लगाइएको छैन । आयोगकी प्रवक्ता

चुनाव हुने पद	४१
उम्मेदवार	३७६
मतदाता	२,२६,७९९
मतदानस्थल	१६२
मतदान केन्द्र	२९३

नीता पोखरेल अर्यालका अनुसार मतदानस्थलको निश्चित क्षेत्रबाहेक निर्वाचन सुरक्षामा असर नपर्ने गरी यातायात सञ्चालनको व्यवस्था मिलाउन आयोगले गृह मन्त्रालयमार्फत सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारी लाई निर्देश गरेको छ । मतदान हुने स्थानीय तह र वडामा मात्रै सार्वजनिक विदाको व्यवस्था मिलाउन पनि भनिएको प्रवक्ता अर्यालले बताइन् ।

मतदान सकिएलगत्तै प्रक्रिया पूरा गरेर मतगणना थालिने आयोगले जनाएको छ । स्थानीय तहको आधा कार्यकाल पूरा भएकै बेला हुँदै गरेको उपनिर्वाचनलाई दलहरूले 'मध्यावधि परीक्षण' का रूपमा हेरेका छन् । उपनिर्वाचनअन्तर्गत रूकुमपूर्वको पृथा उत्तरगंगा-२ को वडाध्यक्षमा माओवादीका जगत घर्ती भने निर्विरोध निर्वाचित भइसकेका छन् । कैलालीको जिसस प्रमुखमा कांग्रेसका टीकाकुमारी चौधरी (भुल) र ओखलढुंगा जिसस प्रमुखमा कांग्रेसकै टेकराज भट्टराई पनि निर्विरोध विजयी भएका छन् ।

तस्विर - प्रकाशचन्द्र तिमल्सेना/कान्तिपुर

सन् २०१८ पछि अहिले दोस्रो पटक नेपाल आउँदा राजनीतिक र भूराजनीतिक कोणबाट तुलना गर्दा नेपालमा के फरक पाउनुभयो ?

सामान्यतया नेपाल र चीनबीचको द्विपक्षीय सम्बन्ध धेरै वर्षदेखि स्थिर रहेको छ । राजनीतिक रूपमा चीनको नेतृत्व र नेपालप्रतिको विदेश नीति स्थिर रहेको छ । नेपालको प्रशासन परिवर्तन भइरहे पनि यहाँ चीनप्रति स्थिर र मैत्री नीति रहेको हामीलाई थाहा छ । सम्बन्ध निरन्तर अगाडि बढिरहेको छ । साँच्चै, हामीसँग अझै प्रगति गर्न ठाउँ छ । नेपालका प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओली चीन भ्रमणमा जडि हुनुहुन्छ । नेपाल र चीन सरकारबीच आपसी समझदारी र राजनीतिक विश्वास अभिवृद्धि गर्ने यो उत्तम अवसर हो । दुई देशका नेताबीच आमनेसामने भेटघाट महत्त्वपूर्ण हुन्छ । हिमालका कारण (दुई देशको सीमा क्षेत्रमा) मलगायत धेरै चिनियाँले नेपाललाई टाढाको देश ठान्छन् । तर वास्तवमा हामी एक-अर्काको साथमा छौं, एकअर्काबाट टाढा छैनौं । नेपाल ल्हासाबाट एक घण्टाको हवाई दूरीमा छ भने छेन्दु (सिचुवान प्रान्तको राजधानी सहर) बाट केही घण्टाको दूरीमा, जुन धेरै नजिक हो ।

चीनले नेपाललाई नजिककै छिमेकी भने पनि अन्य मुलुकमा गरेजस्तो लगानी यहाँ छैन भनिन्छ कि, किन होला ?

तपाईंले भन्नुभएको कुराबाट म सहमत हुन सकिदैन । अरू देशसँग तुलना गर्न आवश्यक छैन । किनभने प्रत्येक देशको आफ्नै परिस्थिति छन् । खासगरी नेपालको वर्तमान आर्थिक अवस्था, जनसंख्या र विदेशी पूँजीलाई प्रभावकारी रूपमा प्रयोग गर्न क्षमतालाई ध्यानमा राख्ने नेपालमा चीनको लगानी महत्त्वपूर्ण छ । हामी वीआरआईको मुख्य परियोजनाका रूपमा पाकिस्तानमा निर्माण भइरहेको 'चीन-पाकिस्तान आर्थिक करिडोर' बीचको सहयोगका बारेमा कुरा गर्न सक्छौं । पाकिस्तानमा चीनको ठूलो लगानी छ । धेरै कारणले चीनको पाकिस्तानसँग राम्रो सम्बन्ध छ । २, तीमध्ये एउटा महत्त्वपूर्ण कुरा पनि छ- पाकिस्तानी राजनीतिज्ञहरूले प्रायः तथाकथित 'चीन कार्ड' खेल्दैनन् । पाकिस्तानमा राजनीतिक परिवर्तन भए पनि बेइजिङ र इस्लामाबादबीचको सम्बन्ध विरले विग्रिएको छ । वीआरआईको फ्रेमवर्कभित्र चीनको हरेक पक्षसँग वरावर साझेदारी छ । त्यसैले लगानीको कुराचाहिँ मुख् गरी स्थानीय नेताहरू (सम्बन्धित मुलुक) को राजनीतिक छनोट र उनीहरूको घरेलु राजनीतिमा सहमति निर्माण गर्ने क्षमतामा निर्भर रहन्छ ।

पाकिस्तानले चिनियाँ कार्ड खेल्दैन भनेर तपाईंले के संकेत गर्न खोज्नुभएको हो ?

मलगायत धेरै चिनियाँ अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्धका विद्वान्हरूले पाकिस्तानको प्रशंसा गर्छन् । आन्तरिक राजनीतिमा साँठगाँठको बावजुद पनि पाकिस्तानीहरू एउटा विशेष सीमारेखाभन्दा बाहिर गएर चीनलाई कार्डका रूपमा प्रयोग गर्दैनन् । त्यही भएर हामी पाकिस्तानको बारेमा प्रशंसा गर्छौं । जसका कारण चिनियाँ कम्पनीहरूले पाकिस्तानमा ठूलो लगानी गर्ने आँट गरिरहेका छन् । यी कम्पनीले त्यहाँका स्थानीयका लागि राम्रो फाइदा गर्न सक्छन् । विगत केही वर्षमा स्थानीयका लागि १० हजारभन्दा बढी नयाँ रोजगार सिर्जना भएका छन् । यसरी चीन-पाकिस्तानले उच्चस्तरको रणनीतिक पारस्परिक विश्वास आर्जन गरेका छन् । कसैलाई पनि हस्तक्षेप नगर्ने चिनियाँ विदेश नीतिको मूल सिद्धान्त हो । धेरैजसो विकासोन्मुख देशमा राजनीतिज्ञहरूले प्रायः घटनालाई फरक रूपमा प्रस्तुत गर्छन् । कुनै देशका नागरिकले उनीहरूको हितमा काम गरेनन् भने सरकार परिवर्तन गर्न सक्छन् । यसमा हामी स्पष्ट पार्न चाहन्छौं कि सत्ताका लागि लड्दा राजनीतिज्ञहरूले चीनलाई हतियारका रूपमा प्रयोग नगर्छन् । राजनीतिज्ञहरूले हामीलाई आन्तरिक राजनीतिको सिकार नबनाऊन् । तपाईंले आफ्नो मित्रहरूका लागि केही गलत गर्नुभन्दा दुवै पक्षलाई फाइदा हुने गरी 'विन-विन' (जित-जित) योजना बनाउनुपर्छ ।

तपाईंले चीनको लगानी स्तरको प्रक्रिया र बेइजिङले अन्य देशमा लगानी गर्न चाहेको परिस्थितिबारे उल्लेख गर्नुभयो । तर लोकतान्त्रिक सरकार र अलोकतान्त्रिक भन्दि आएको चीनको लगानी स्तरको प्रक्रिया फरक छ भन्ने लादैन ?

चीन लोकतान्त्रिक देश हो । तर जब म चीनको लोकतन्त्रको वर्णन गर्छु, मानिसहरूले चीन लोकतान्त्रिक देश हो भन्छन् । किनभने चीनमा चुनाव हुँदैन भन्ने होइन । त्यो सत्य होइन । चिनियाँ सरकार, चिनियाँ नेताहरूका लागि इतिहासबारे सोच्न कडा दबाव दिन्छ । चिनियाँ सरकार र नेताहरूले आफ्ना समर्थकका लागि मात्र नभई देशका सबै नागरिकको हितमा काम गर्नुपर्छ । उदाहरणका लागि डोनाल्ड ट्रम्पलाई लिऔं । ट्रम्पले सबै अमेरिकी जनताको सेवा गर्न आवश्यक छैन । चुनावमा साथ दिने जनतालाई साथ दिए पनि काम हुन्छ । तर, चीनमा त्यस्तो छैन । चिनियाँ सरकार जनताका विभिन्न समूहलाई मिलाएर उनीहरूलाई प्रोत्साहित गर्न र संयुक्त विकासका लागि प्रतिबद्ध हुनुपर्छ ।

जमिनको मामिलामा प्रख्यात र धेरै जनसंख्या भएको चीनजस्तो देशमा सरकारले होसियारीपूर्वक कदम चालेन भने देश टुक्रिन्छ । यो चीनको दुःस्वप्न हो । हामीले इतिहासमा यस्ता धेरै विपत्ति भोगेका छौं । त्यसैले हामी यस्तो घटना फेरि नहोस् भन्ने चाहन्छौं । चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टी (सीपीसी), सरकार र उच्च पदस्थ नेताहरू इतिहासमा विश्वास गर्छन् । त्यसकारण चिनियाँहरूले पाँचवर्षे संरचना, परियोजना वा सुधार योजनाका डिजाइन बनाउने प्रयास गर्नुपर्छ । उदाहरणका लागि चिनियाँहरू आफूलाई अझै पनि देड सियाओपिङको विरासत ठान्छन् । निर्वाचित नभएको नेता भएर पनि देडले स्वेच्छाचारी शक्ति प्रयोग गर्नुभएन । ५० वर्षपछि पनि देशका जनताले उहाँलाई आफ्नो नेताका रूपमा सम्झने कुरा सुनिश्चित गर्न आफ्नो शक्तिलाई विवेकपूर्ण ढंगले प्रयोग गर्नुभयो । जसले चीनमा धेरै परिवर्तन ल्यायो र फाइदा पनि पुऱ्यायो । अन्य चिनियाँ राजनीतिक नेताहरू पनि छन्, जसले सबै चिनियाँ जनताको जिम्मेवारी लिएका छन् । उनीहरूले एआई र आन्तरिक प्रविधिजस्ता नयाँ प्रविधिमा लगानीको वातावरण सिर्जना गर्न महत्त्वपूर्ण सुधार गरेका छन् ।

दक्षिण एसियाली मुलुकसँग चीनको सम्बन्धलाई कसरी मूल्यांकन गर्नुहुन्छ ?

चीन धेरै दृढमा फस्नु हुँदैन । भारतसँग सीमा विवादको समाधान गर्नुपर्छ र त्यसमा मेलमिलाप आवश्यक छ । नेपालसहित सबै छिमेकी मुलुकबीच चीनको सीमा विवाद छैन । भारत र भुटानबाहेक हाम्रा अन्य छिमेकी मुलुकसँग हाम्रो कुनै सीमा विवाद छैन । भुटान पनि चीनसँग सीमा सम्झौतामा हस्ताक्षर गर्न तयार छ । तर सायद भुटानीहरू नयाँदिल्लीको सन्देश पर्छिरहेका छन् । चीनले भुटानलाई कुनै पनि दबाव दिने छैन । अन्य देशको आन्तरिक मामिलामा मौन बस्नु चीनका तर्फबाट उचित तरिका हो । कहिलेकाहीँ छिमेकी देशका निर्णयहरू चीनको हितका लागि उपयुक्त हुँदैनन् । तर पनि चीन प्रायः चुपचाप बस्छ र राम्रो कुराको पछाडिमा रहन्छ । चीनसँग पर्याप्त जमिन छ, त्यसैले हाम्रा छिमेकी देशको जमिनप्रति हाम्रो कुनै महत्वाकांक्षा छैन । यदि त्यसो हो भने साउथ चाइना सी (दक्षिण चीन सागर) मा किन दृढ भइरहेको छ ? चीनसँग भूमिको महत्वाकांक्षा छैन, त्यसैले हामी अन्य देशको एक इन्च जमिन चाहँदैनौं । एकै समयमा हामी यो पनि विश्वस्त पार्न चाहन्छौं कि हाम्रो एक इन्च जमिन छोड्नेवाला पनि छैनौं ।

तपाईं संयुक्त राष्ट्रसंघको सुरक्षा परिषदको साक्षी हुनुहुन्छ भने ५ सदस्यहरूमा चीन सबैभन्दा विवेकी देश हो । चीनले हतियारद्वारा निर्णय लिनु हुँदैन भन्छ । दक्षिण एसियामा चीन-भारत सम्बन्ध फेरि सुमधुर हुन थालेको छ । यो राम्रो सुरुवात हो । नेपालसहित अन्य दक्षिण एसियाली मुलुकसँग चीनको सम्बन्ध स्थिर छ । चीन र भारत प्राचीन सभ्यता हुन् । हाम्रा समस्यासँगै समाधान गर्न हामीसँग पर्याप्त शक्ति छ । हामीले के गर्नुपर्छ र के गर्नु हुँदैन भनेर बताउन चीनलाई तेस्रो पक्षको लामो हात चाहिँदैन । चीनलाई त्यस्तो शिशाको आवश्यकता छैन । हामी दाजुभाइ हौं । यदि चीनसँग समस्या छ भने हामी ती समस्यालाई सँगै समाधान गर्न सक्छौं । चीन र भारतबीचको समस्या समाधान गर्ने उत्तम उपाय भनेको

स्थानीय नेता, राजनीतिक छनोट र उनीहरूको घरेलु राजनीतिमा सहमति गर्ने क्षमतामा निर्भर रहन्छ लगानी

कसैलाई पनि हस्तक्षेप नगर्ने चिनियाँ विदेश नीतिको मूल सिद्धान्त हो, भारतको नेपालसँगको सम्बन्धमा चीनले छिर्कै हाल्दैन

सत्ताका लागि लड्दा राजनीतिज्ञहरूले चीनलाई हतियारका रूपमा प्रयोग नगर्छन्, आन्तरिक राजनीतिको सिकार नबनाऊन्

चीनजस्तो देशमा सरकारले होसियारीपूर्वक कदम चालेन भने देश टुक्रिन्छ, यो चीनको दुःस्वप्न हो

हिमालका कारण धेरै चिनियाँले नेपाललाई टाढाको देश ठान्छन्, वास्तवमा हामी एक-अर्काको साथमा छौं, टाढा छैनौं

चीन-भारत एकअर्काको विरुद्धमा आएर भने नेपालका लागि नराम्रो हुन सक्छ

विगत एक दशकमा नेपाल-चीन सम्बन्धले उल्लेखनीय प्रगति गरेको छ, आपसी राजनीतिक विश्वास बढेको छ

आपसी राजनीतिक विश्वास, सुरक्षा समाधान र आर्थिक सहयोगको विकास हो । यस्ता विषयमा समझदारी हुन्छ भन्ने मेरो विश्वास छ । चीन र भारतका दुई नेताहरूले पहिले नै परिवर्तन गर्न र भविष्यका लागि राम्रो वातावरण सिर्जना गर्न आ-आफ्ना आवश्यक राजनीतिक शैली प्रयोग गरेको देखिन्छ ।

सुरक्षाबाहेक नेपालका लागि चीनका अन्य आकांक्षा के छन् ?

छिमेकी देशहरूसँग चीनको विदेश नीतिको मुख्य आधार भनेको शान्ति र स्थिरता हो । यदि तपाईंले चिनियाँ पॉक्त पढ्नुभयो भने हामी आपसी सम्मानको प्रशंसा गर्छौं । हामी हाम्रा मित्रराष्ट्रहरूसँग एक चीन नीतिप्रति प्रतिबद्ध हुन चाहन्छौं । दोस्रो, चीनले नेपालसँग अझ राम्रो आर्थिक सहयोग प्रवर्द्धन गर्न चाहन्छ । नेपालसँग मात्र होइन, सबै देशसँग चीन त्यही चाहन्छ । आयात-निर्यातको प्रक्रियालाई सरल बनाउने, व्यावसायिक वातावरण प्रवर्द्धन गर्ने तथा कानून र नीतिमा पारदर्शिता ल्याउने हो । साथै उल्लिखित कुराहरू हासिल भएमा चिनियाँ कम्पनीहरूले आफ्नो लगानी बढाउने प्रयत्न गर्नुपर्छ ।

गत वर्ष आफ्नो चीन भ्रमणका क्रममा नेपालका तत्कालीन प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले 'एक चीन नीति' बाट 'एक चीन सिद्धान्त' मा हस्ताक्षर गर्नुभयो । नेपाल लामो समयदेखि 'एक चीन नीति' को समर्थक हो । अहिले 'एक चीन सिद्धान्त' प्रति प्रतिबद्ध हुन किन आवश्यक पऱ्यो ?

छोटोमा भन्दा ती दुई कुरामा कुनै फरक छैन । चीनको आधारभूत विषय एक चीन सिद्धान्त हो भने हाम्रा मित्रहरूले त्यसलाई एक चीन नीतिका रूपमा अवलम्बन गर्छन् । मित्र राष्ट्रहरूले एक चीन सिद्धान्त स्वीकार गरे पनि एक चीन नीति नै सञ्चालन गर्ने हो । यसको मतलब चीनका मित्रहरूले ताइवानसँग आधिकारिक सम्पर्क विकास गर्दैनन् भन्ने हो ।

पहिले काठमाडौँमा नेपाल भारत र चीनबीचको पुल बन्न सक्छ भन्ने खालका छलफल हुन्थे । तर तपाईंले त आफ्नो प्रस्तुतिहरूमा नेपाल दक्षिण एसियाको मात्र नभई पूर्वी एसियाको पनि ढोका बन्न सक्ने ठूलो आकलन गर्नुभयो । यसलाई अलि विस्तारमा बताइदिनुस् न ।

हामी नेपाल वा अन्य कुनै देशले यो गर्नुपर्छ भन्दैनौं । हामी भन्छौं र केही आशा गर्छौं । साँच्चै भन्नुपर्दा चीन र भारत जनसंख्या, भू-भाग र बढ्दो अर्थतन्त्रका बलिय देश हुन् । चीनको पनि आफ्नै फाइदा छ । नेपाललाई यी दुई देशले भौगोलिक रूपमा नाकाबन्दी गरेका छन् । तर नेपाल परिधिमा मात्र सीमित नभई सम्भावित हब बन्न सक्छ । कम्तीमा आगामी तीन दशकमा चीन र भारत दुवैले विश्वमा सबैभन्दा आकर्षक आर्थिक अवसर प्रदान गर्न सक्छन् । नेपालले सावधानी अपनाएमा आफ्नो स्थानको आनन्द लिन सक्छ । भूगोल स्थिर छ, तर राजनीतिक भूगोल परिवर्तनशील हुन्छ । चीन र भारत एकअर्काको विरुद्धमा आए भने नेपालका लागि नराम्रो हुन सक्छ । यो नेपाली जनताका लागि दुःस्वप्न हुन सक्छ । तर सन् १९५० को बेलामा जस्तो नभए पनि चीन-भारत मिलेर सीमा द्वन्द्वलाई चेल्काउन नदिने र औचित्यपूर्ण ढंगले व्यापार प्रवर्द्धन गर्ने तर्कसंगत निर्णय गरेमा नेपालले आफ्नो स्थान पुलका रूपमा नभई मध्यवर्तीका रूपमा लिन सक्छ । त्यही पुलका जनताले सक्रिय भूमिका खेले भने नेपाल बन्दरगाह बन्न सक्छ । यसरी नेपालले चीन र भारतलाई धेरै

झुष्पी बनाउन सक्छ । किनभने दुवै देशले आफूले चाहेको सामान निकासी र पैठारी गर्न नेपालका बन्दरगाह प्रयोग गर्न अनुमति लिनुपर्छ । चीनको तिब्बत स्वायत्त क्षेत्रबाट सामान नेपाल र त्यसपछि भारतमा ट्रान्जिट हुन्छ । भारतका सहरहरूबाट नेपाल आउने सामान तिब्बत स्वायत्त क्षेत्र हुँदै चीनसम्म पुग्छन् । यो धेरै छोटो दूरी हो । र, धेरै राम्रो पनि । चीनले नेपाल र भारतको द्विपक्षीय सम्बन्धलाई कहिल्यै इर्ष्या गर्दैन । भारतको नेपालसँगको सम्बन्धमा चीनले कहिल्यै पनि छिर्कै हाल्दैन । हामीलाई थाहा छ, तपाईं साथी हुनुहुन्छ । तर केवल मित्रतालाई अनन्य नबनाउनुहोस्, यो समावेशी हुनुपर्छ ।

चीनले अन्य देशको आन्तरिक मामिलामा हस्तक्षेप नगरेको उल्लेख गर्नुभयो । तत्कालीन सत्तारूढ दल नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (नेकपा) का नेताहरूसँग नेपालका लागि तत्कालीन चिनियाँ राजदूत होउ यान्छीले उक्त पार्टीको विवाद मिलाउनका लागि उठबस गरेको आरोप लागेको थियो । त्यसबाहेक कोभिड-१९ को सङ्क्रमण आउनुअघि चीनले काठमाडौँमा गोष्ठी आयोजना गरेर नेपालका कम्युनिस्ट नेतालाई सीपीसीको 'सी विचारधारा' ढुवानी गर्न खोजेको भन्ने पनि आरोप छ । यसमा के भन्नुहुन्छ ?

जोकोहीले पनि के थाहा पाउनुपर्छ भने चीनमा 'अन्तर्राष्ट्रिय मामिला' (सार्वभौम देशका सरकारबीच) केन्द्रीय सरकारअन्तर्गत परराष्ट्र मामिला मन्त्रालयद्वारा 'ह्यान्डल' गरिन्छ । यो अन्य देशहरूमा जस्तै हो । उही समयमा 'अन्तरपार्टी मामिला' (सीपीसी र विश्वका अन्य सबै मित्रवत् पार्टीबीच) पार्टी प्रणालीभित्र अन्तर्राष्ट्रिय विभाग, सीपीसी केन्द्रीय समितिद्वारा ह्यान्डल गरिन्छ । परराष्ट्र मन्त्रालय र सीपीसी केन्द्रीय समितिको अन्तर्राष्ट्रिय विभागको उद्देश्य चिनियाँ सरकार, जनता, सीपीसीसहित राजनीतिक दल तथा अन्य जनताबीच आपसी समझदारी, मित्रता र सहयोग प्रवर्द्धन गर्नु हो । चीनमा सरकार र पार्टीबीचको कार्यविभाजन अलि फरक छ । त्यही कारण भ्रम सिर्जना भएका हुन् । पहिलो, यसले केन्द्रीय समितिको अन्तर्राष्ट्रिय विभागले कम्युनिस्ट वा वामपन्थी पार्टीसँग मात्र संवाद गरेको बताएको छ । त्यो गलत हो । वास्तवमा सीपीसीको अन्तर्राष्ट्रिय विभागले सीपीसीसहित सत्ताधारी तथा विपक्षी दलमलगायत चीनप्रति मित्रवत् रहेका विश्वका सबै राजनीतिक दलहरूका तर्फबाट बोल्छ ।

दोस्रो, सीपीसी केन्द्रीय समितिको अन्तर्राष्ट्रिय विभागले अन्य देशका विपक्षी दलसँग सम्पर्क राखेको छ । यो भनाइ गलत हो र तथ्यपरक छैन । यसको केन्द्रीय समितिको अन्तर्राष्ट्रिय विभाग र विदेश मन्त्रालयका आशाफना प्राथमिकता छन् । यस अवधिमा परराष्ट्र मन्त्रालय र अन्य देशका सरकारी निकायले कूटनीतिक गतिविधि गरे र स्वाभाविक रूपमा देशको सत्तारूढ दलसँग सम्बन्ध राखे । यद्यपि सीपीसी केन्द्रीय समितिको अन्तर्राष्ट्रिय विभागले अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता र अभ्यासद्वारा चीनप्रति मित्रवत् हुने सबै राजनीतिक दलसँग सम्बन्ध आदानप्रदान गर्छ । सबै कुरा बोर्डभन्दा माथि छ र दुई सरकार, दुई पार्टी र दुई जनताबीच आपसी समझदारी, विश्वास र विन-विन सहयोगका लागि अनुकूल छ । 'आन्तरिक मामिलामा गैरहस्तक्षेप' र 'विदेशी मामिलालाई विचारधाराले परिभाषित गर्दैन' भन्ने हो । ती सीपीसी र चिनियाँ सरकारका दुई प्रमुख सिद्धान्त हुन् ।

सन् २०२२ अक्टोबर १५ मा सीपीसीको २० औँ राष्ट्रिय कांग्रेसका प्रवक्ता सुन येनलीले भनेका थिए- 'सीपीसीले १७० भन्दा बढी देशका ६०० भन्दा बढी राजनीतिक दल र संगठनसँग विभिन्न प्रकारका सम्पर्क राखेको छ र अन्तर्राष्ट्रिय साथीको सर्कल बढ्दै छ ।' सुनले लामो समयदेखि स्वतन्त्रता, पूर्ण समानता, आपसी सम्मान र एकअर्काको आन्तरिक मामिलामा अहस्तक्षेपका सिद्धान्तका आधारमा सीपीसीले राजनीतिक दल र राजनीतिक शक्तिसँग व्यापक रूपमा सम्पर्क आदानप्रदान गरेको पनि बताएका थिए । सीपीसी र अन्य देशहरूमा अन्तर्राष्ट्रिय मित्रहरूको सर्कल बढ्दै गएको छ ।

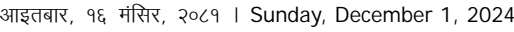
नेपालका प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको औपचारिक चीन भ्रमण मंसिर १७ देखि हुँदै छ । यो भ्रमणलाई कसरी लिनुभएको छ ? नेपालका प्रधानमन्त्री विशेषगरी कम्युनिस्ट पार्टीका नेता प्रायः चीन भ्रमणमा जाने गरेका छन् । भ्रमणका क्रममा राम्रा वाचा र सम्झौता हुन्छन्, तर धेरै कुरा हुँदैनन् । यो हेर्न प्रधानमन्त्री ओलीको भ्रमणप्रति चीन कस्तो आशावादी छ ?

म परराष्ट्र मन्त्रालयको अधिकारी त होइन । त्यसैले म चिनियाँ सरकारको प्रतिनिधित्व गर्न सकिदैन । तर विगत एक दशकमा नेपाल-चीन सम्बन्धले उल्लेखनीय प्रगति गरेको छ । दुई पक्षबीचको आपसी राजनीतिक विश्वास निरन्तर बढेको छ र आर्थिक सहयोगले प्रारम्भिक परिणाम दिएको छ । चीनमा एउटा पुरानो भनाइ छ, 'हजारले बर्बाद गर्छे ।' अर्को शब्दमा भन्नुपर्दा द्विपक्षीय सम्बन्ध विकास गर्ने होस् वा आर्थिक र व्यापारिक सहयोगबाट अर्थतन्त्रको विकास, यी विषय वस्तुगत आर्थिक विकास र कानूनअनुरूप हुनुपर्छ । त्यसमा हतार गर्न सकिँदैन । स्थिर सुधार र स्थिर प्रगति सर्वोत्तम हुन्छ ।

6

■ विमल स्वतिवडा (काठमाडौँ)

■ **रमेशकुमार पौडेल** (चितवन)

तस्विर : रमेशकुमार/कान्तिपुर

ग्लोबल आइएमई बैंक लि

पानीपोखरी शाखा, काठमा

खा, काठमाडौं
